

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-303/20 – 1

Predmet C-303/20

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

8. srpnja 2020.

Sud koji je uputio zahtjev:

Sąd Rejonowy w Opatowie (Poljska)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

27. rujna 2019.

Tužitelj:

Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.

Tuženik:

KM

[omissis]

ODLUKA

Opatów, 27. rujna 2019.

Sąd Rejonowy w Opatowie I Wydział Cywilny (Općinski sud u Opatówu, I. građanski odjel, Poljska) u sastavu:

[omissis]

nakon što je na raspravi održanoj 27. rujna 2019. u Opatówu

razmotrio

predmet povodom tužbe društva Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A.

sa sjedištem u Luksemburgu

protiv osobe KM

u pogledu plaćanja,

odlučio je:

uputiti Sudu Europske unije sljedeće prethodno pitanje:

- I. Predstavlja li sankcija prekršajne odgovornosti predviđena člankom 138.c stavkom 1. Kodeksa wykroczeń (Zakonik o prekršajima) za nepoštovanje obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača iz članka 8. stavka 1. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ odgovarajuću i dostatnu provedbu zahtjeva da se u nacionalnom pravu utvrde djelotvorne, proporcionalne i odvraćajuće sankcije za vjerovnikovu povredu obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača koja se državama članicama nalaže člankom 23. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ?
- II. prekinuti postupak u tom predmetu. (članak 177. stavak 1. točka 3.¹ Kodeksa postępowania cywilnego (Zakonik o građanskom postupku)) **[orig. str. 2.]**

OBRAZLOŽENJE

odluke od 27. rujna 2019.

I. Odredbe nacionalnog prava

(a) članak 9. Ustave z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumentckim (Zakon o potrošačkim kreditima od 12. svibnja 2011., pročišćeni tekst Dz.U.2019.1083)

1. Prije sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu vjerovnik je dužan procijeniti kreditnu sposobnost potrošača.
2. Kreditna sposobnost procjenjuje se na temelju podataka dobivenih od potrošača ili na temelju uvida u relevantnu bazu podataka ili podataka koje je prikupio vjerovnik.
3. Potrošač je dužan na zahtjev vjerovnika dostaviti dokumente i podatke potrebne za procjenu kreditne sposobnosti.
4. Ako je vjerovnik banka ili druga ustanova koja je zakonski ovlaštena za odobravanje kredita, kreditna sposobnost procjenjuje se u skladu s člankom 70. Ustave z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (Zakon o bankarstvu od

29. kolovoza 1997.) i drugim propisima koji se primjenjuju na te subjekte, uzimajući u obzir stavke 1. do 3.

(b) Članak 138.c stavci 1.a i 4. Zakonika o prekršajima

Stavak 1.a Istom kaznom (novčana kazna) kaznit će se onaj tko prilikom sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu s potrošačem ne ispuni obvezu procjene kreditne sposobnosti. **[orig. str. 3.]**

Stavak 4. Ako poduzetnik nije fizička osoba, odgovornost utvrđenu odredbama stavaka 1. do 3. snosi osoba nadležna za poduzeće ili osoba koja je ovlaštena za sklapanje ugovorâ s potrošačima.

(c) članak 24. Zakonika o prekršajima

Stavak 1. Novčana kazna izriče se u iznosu od 20 do 5000 poljskih zlota, osim ako zakonom nije drukčije predviđeno.

Stavak 2. Ako je za prekršaj koji je počinjen radi ostvarivanja imovinske koristi izrečena kazna zatvora, uz tu se kaznu izriče i novčana kazna, osim ako izricanje novčane kazne ne bi bilo svrsishodno.

Stavak 3. Prilikom izricanja novčane kazne u obzir se uzimaju počiniteljev dohodak, njegovi osobni i obiteljski uvjeti, imovinski odnosi i mogućnosti zarade.

(d) članak 45. Zakonika o prekršajima

Stavak 1. Kažnjivost prekršaja prestaje ako je od njegova počinjenja prošlo godinu dana; ako je u tom razdoblju pokrenut postupak, kažnjivost prekršaja prestaje nakon isteka roka od dvije godine od završetka tog razdoblja.

II. Činjenice i okolnosti predmeta

Zajmodavac Aasa Polska S.A. u Varšavi i tuženik KM sklopili su 23. svibnja 2018. ugovor o zajmu (potrošačkom kreditu) pod brojem 40725167. Ukupan iznos zajma utvrđen je na 5000,00 poljskih zlota, a ukupan iznos koji treba platiti na 8626,58 poljskih zlota. Ukupan iznos koji treba platiti obuhvaćao je sljedeća potraživanja: 5000 poljskih zlota – glavnica zajma, 536,58 poljskih zlota – ugovorne kamate za cijelo razdoblje trajanja ugovora, 2490,00 poljskih zlota – početna **[orig. str. 4.]** naknada i 600 poljskih zlota – administrativna naknada. Zajam je trebao biti otplaćen u 24 obroka u iznosu od 408,00 poljskih zlota svaki, u razdoblju od 22. lipnja 2018. do 22. svibnja 2020.

Tuženik je na dan sklapanja predmetnog ugovora trebao plaćati obveze koje proizlaze iz 23 ugovora o zajmovima i kreditima. Zbroj potraživanja po svim tim ugovorima iznosio je 261 850,00 poljskih zlota, a ukupan iznos mjesečnih obroka koji proizlaze iz tih obveza bio je 8198,00 poljskih zlota. Ukupan iznos tuženikovih obveza na dan 24. lipnja 2019. iznosi 163 500,00 poljskih zlota.

Tuženikov bračni drug (AB) je na dan sklapanja predmetnog ugovora trebao plaćati obveze koje proizlaze iz 24 ugovora o zajmovima i kreditima. Zbroj potraživanja po svim tim ugovorima iznosio je 457 830,00 poljskih zlota, a ukupan iznos mjesečnih obroka koji proizlaze iz tih obveza bio je 9974,35 poljskih zlota.

Tuženik je na dan sklapanja ugovora bio zaposlen na temelju ugovora o radu s neto plaćom u iznosu od 2300,00 poljskih zlota. Tuženikov bračni drug nije radio i nije ostvarivao dohodak zbog bolesti.

Predmetni ugovor sklopljen je uz sudjelovanje kreditnog posrednika. Zajmodavac prije sklapanja ugovora nije utvrdio tuženikovu imovinsku situaciju ni iznos njegovih obveza. Tijekom razgovora koji je prethodio sklapanju ugovora o zajmu nisu postavljena nikakva pitanja o imovinskoj situaciji tuženika ili njegova bračnog druga; konkretno, o iznosu njihovih dohodaka i obveza.

Tražbina koja proizlazi iz predmetnog ugovora prenesena je na društvo Ultimo Portfolio Investment (Luxembourg) S.A. sa sjedištem u Luksemburgu.

Pravni sljednik zajmodavca zahtijevao je u tužbi protiv osobe KM, koja je 4. travnja 2019. podnesena Sădu Rejonowom w Opatowie (Općinski sud u Opatówu), [orig. str. 5.] da se naloži plaćanje iznosa od 7139,76 poljskih zlota uvećanog za zakonske zatezne kamate od dana podnošenja tužbe do dana plaćanja.

U odgovoru na tužbu tuženik KM zahtijevao je da se tužba odbije u cijelosti.

Na temelju odluke od 14. lipnja 2019. tužitelj punomoćnik bio je dužan dostaviti informacije o mjerama koje je zajmodavac poduzeo kako bi procijenio tuženikovu kreditnu sposobnost i dokumente pribavljene prilikom provjere tuženikove kreditne sposobnosti. Ta obveza nije ispunjena jer tužitelj punomoćnik još nije dostavio nikakve informacije ni dokumente.

III. Obrazloženje prethodnog pitanja

U skladu s člankom 8. Direktive 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ, države članice osiguravaju da, prije sklapanja ugovora o kreditu, vjerovnik procijeni kreditnu sposobnost potrošača na temelju dostatnih informacija koje se, kada je to primjereno, dobivaju od potrošača i, kada je to potrebno, na temelju uvida u relevantnu bazu podataka. Države članice čije zakonodavstvo zahtijeva da vjerovnici procijene kreditnu sposobnost potrošača na temelju uvida u relevantnu bazu podataka mogu zadržati taj zahtjev. Nadalje, članak 23. Direktive određuje da države članice utvrđuju pravila o sankcijama koje se primjenjuju na povrede nacionalnih odredaba koje se donose na temelju te direktive i poduzimaju sve mjere potrebne za [orig. str. 6.] osiguravanje njihove provedbe. Predviđene sankcije moraju biti učinkovite, proporcionalne i

odvraćajuće. Međutim, u skladu s uvodnom izjavom 47. Direktive, države bi članice trebale utvrditi pravila o sankcijama koje bi se primjenjivale na povredu nacionalnih odredaba donesenih prema ovoj Direktivi te osigurati da se one provode. I dok odabir sankcija i dalje ostaje diskrecijsko pravo država članica, predviđene bi sankcije trebale biti učinkovite, proporcionalne i odvraćajuće.

U skladu s člankom 9. Zakona o potrošačkim kreditima od 12. svibnja 2011. (pročišćeni tekst Dz.U.2019.1083), prije sklapanja ugovora o potrošačkom kreditu vjerovnik je dužan procijeniti kreditnu sposobnost potrošača (stavak 1.). Kreditna sposobnost procjenjuje se na temelju podataka dobivenih od potrošača ili na temelju uvida u relevantnu bazu podataka ili podataka koje je prikupio vjerovnik. (stavak 2.) Potrošač je dužan na zahtjev vjerovnika dostaviti dokumente i podatke potrebne za procjenu kreditne sposobnosti. (stavak 3.) Ako je vjerovnik banka ili druga ustanova koja je zakonski ovlaštena za odobravanje kredita, kreditna sposobnost procjenjuje se u skladu s člankom 70. Zakona o bankarstvu od 29. kolovoza 1997. i drugim propisima koji se primjenjuju na te subjekte, uzimajući u obzir stavke 1. do 3. (stavak 4.)

Povreda obveze ispitivanja kreditne sposobnosti potrošača u poljskom se pravu sankcionira na temelju članka 138.c stavaka 1.a i 4. Zakonika o prekršajima. Nepoštovanje obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača predstavlja prekršaj i kažnjava se novčanom kaznom u iznosu od 20 do 5000 poljskih zlota. Pritom treba napomenuti da je sankcija prekršajne odgovornosti jedina sankcija koja je u poljskom pravu predviđena za nepoštovanje obveze ispitivanja kreditne sposobnosti potrošača. Neispunjavanje ili nepravilno ispunjavanje te obveze, u skladu sa stajalištima u poljskoj pravnoj teoriji i sudskoj praksi poljskih sudova, ne dovodi do ništavosti ugovora i ne [orig. str. 7.] opravdava vjerovnikovu odgovornost za naknadu štete ni prema potrošaču ni prema jamcu ili drugim trećim osobama koje osiguravaju otplatu potrošačkog kredita. Negativna procjena kreditne sposobnosti potrošača ne nalaže vjerovniku obvezu da odbije dodijeliti kredit ili zajam¹.

Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, sankcija prekršajne odgovornosti koja je predviđena poljskim pravom ne ispunjava zahtjeve predviđene Direktivom 2008/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. travnja 2008. o ugovorima o potrošačkim kreditima i stavljanju izvan snage Direktive Vijeća 87/102/EEZ.

Navedena sankcija nije djelotvorna jer ne potiče vjerovnike i zajmodavce, osobito one koji posluju u sektoru takozvanih parabanaka i brzih zajmova, da procjenjuju kreditnu sposobnost potrošača. Jasan primjer toga jest i ovaj predmet, kao i drugi predmeti s istovjetnim činjeničnim stanjem koje je razmatrao sud koji je uputio

¹ Czech Tomasz, Kredyt konsumencki. Komentar, II. izdanje, II, SIP Lex, presuda SA w Warszawie (Upravni sud u Varšavi, Poljska) od 7.05.2014., VI ACa 945/13, LEX br. 1469473; presuda SO w Kielcach (Okružni sud u Kielcu, Poljska) od 11.06.2014., II Ca 452/14, LEX br. 1511361; presuda SA w Białystoku (Upravni sud u Białystoku, Poljska) od 6.11.2014., I ACa 452/14, LEX br. 1566930, Odluka Sąda Najwyższego (Vrhovni sud, Poljska) (7) od 30.09.1996., III CZP 85/96, OSP 1997. br. 7 do 8, poz. 139.

zahtjev. Iz analize činjenica u ovom predmetu kao i onih iz niza drugih predmeta nedvojbeno proizlazi da se zajmovi i krediti dodjeljuju vrlo zaduženim osobama koje nemaju nikakav izvor dohotka ili ostvaruju mali dohodak, a često su istodobno opterećene ovrhama. Informacije o provjeri podnositelja zahtjeva za kredit ili zajam koje u bazama podataka pružaju zajmodavci ili vjerovnici u pravilu su netočne i ne odražavaju stvarno stanje. Sud koji je uputio zahtjev smatra da je ovaj predmet primjer takve prakse i taj zaključak opravdava činjenica da tužitelj još nije dostavio informacije o procjeni tuženikove kreditne sposobnosti i **[orig. str. 8.]** informacije o tuženiku koje je prikupio iz baza podataka, osobito Biura Informacji Gospodarczej InfoMonitor SA w Warszawie (Ured za gospodarske informacije InfoMonitor dioničko društvo u Varšavi), Nacionalnog registra dugova Biura Informacji Gospodarczej S.A. we Wrocławiu (Ured za gospodarske informacije dioničko društvo u Wrocławu), Biura Informacji Kredytowej S.A. w Warszawie (Kreditni ured dioničko društvo u Varšavi), Registra duźnika ERIF Biura Informacji Gospodarczej S.A. w Warszawie (ERIF Ured za gospodarske informacije dioničko društvo u Varšavi) i baze podataka Związka Banków Polskich (Poljska udruga banaka). Treba napomenuti da iz sadržaja informativnog obrasca o zajmu koji je podigao tuženik proizlazi da je zajmodavac prije sklapanja tog ugovora izjavio da je provjerio tuženika u navedenim bazama podataka, a tuženik je u ugovoru o zajmu zajmodavcu dao punomoć da od Biura Informacji Kredytowej (Kreditni ured) zatraži pristup informacijama koje predstavljaju bankovnu tajnu. Međutim, u samom je ugovoru također navedeno da davanje punomoći za te radnje uvjetuje provedbu zakonom propisanog ispitivanja klijentove kreditne sposobnosti, a time i sklapanje ugovora o zajmu i odobrenje zajma.

U kontekstu dokaza koje je sud koji je uputio zahtjev prikupio tijekom predmetnog postupka, osobito informacija o broju i iznosu obveza tuženika i njegova bračnog druga, navedene radnje zajmodavca mogu se smatrati samo neutemeljenim izjavama koje nemaju nikakve veze s izvršavanjem obveze pouzdanog provjeravanja klijentove kreditne sposobnosti. Također treba napomenuti da se izostavljanje procjene kreditne sposobnosti potrošača smatra čimbenikom kojim se privlači klijente i važnim elementom oglašavanja vjerovnika ili zajmodavca. Uobičajeno je oglašavanje u kojem se izravno govori o odobravanju zajma ili kredita bez prethodne procjene kreditne sposobnosti potrošača, što se izražava izrazima „zajam bez Biura Informacji Kredytowej (Kreditni ured) u 5 minuta”, „zajam na izjavu”, pa čak i „zajam s ovršiteljem u 15 minuta”. Treba napomenuti da su poljske vlasti prepoznale negativne posljedice takve prakse i istaknule su ih u **[orig. str. 9.]** obrazloženju vladina nacrta zakona o izmjeni određenih zakona kako bi se suzbilo lihvarstvo (dokument Sejma br. 3600).² Međutim, treba dodati da je zbog isteka VIII. mandata Sejma koji je obuhvaćao razdoblje od 2015. do 2019. predmetni nacrt propao i nije se dalje razmatrao, a izmjene koje su njime predviđene u konačnici nisu donesene.

² <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/druk.xsp?nr=3600>

Sankcija predviđena poljskim zakonom nema odvratajući učinak, a to dokazuje oglašavanje gospodarske djelatnosti koje se sastoji od odobravanja zajmova i kredita pružanjem informacija o izostavljanju procjene kreditne sposobnosti potencijalnog klijenta. Osim toga, treba dodati da je izostavljanje procjene kreditne sposobnosti potrošača ili nepouzdana procjena te sposobnosti stvarna praksa i podrazumijeva odobravanje zajmova i kredita zaduženim osobama i osobama koje ne daju jamstvo otplate. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, takvom se praksom isključuje ostvarivanje jednog od ciljeva Direktive predviđenog u njezinoj uvodnoj izjavi 26., a to je promidžba odgovornih praksi tijekom svih faza kreditnog odnosa te da se vjerovnici ne upuštaju u neodgovorno posuđivanje i da ne odobravaju kredite bez prethodne procjene kreditne sposobnosti. Toleriranje takve prakse predstavlja povredu obveze države članice da provodi potreban nadzor kako bi se izbjeglo takvo ponašanje i odredila potrebna sredstva za sankcioniranje davatelja kredita u takvim slučajevima.

Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, nedostatak odvratajućeg učinka proizlazi iz preblage sankcije za povredu obveze ispitivanja kreditne sposobnosti potrošača. Povreda te obveze predstavlja prekršaj koji se kažnjava samo novčanom kaznom u iznosu od 20 do 5000 poljskih zlota. Kažnjivost prekršaja u pravilu prestaje ako je od njegova počinjenja prošlo godinu dana, a ako **[orig. str. 10.]** je u tom razdoblju pokrenut postupak, kažnjivost prekršaja prestaje nakon isteka roka od dvije godine od završetka tog razdoblja. Samo je fizička osoba odgovorna za prekršaj; ova vrsta odgovornosti ne odnosi se na pravne osobe ili organizacijske jedinice bez pravne osobnosti. Međutim, to je od ključne važnosti jer velik broj osoba koje se bave odobravanjem zajmova i kredita na poljskom tržištu posluje kao pravna osoba. Sankcija prekršajne odgovornosti ne odnosi se na vjerovnika ili zajmodavca kao pravnu osobu ili organizacijsku jedinicu, nego samo na fizičku osobu koja sama postupa kao vjerovnik ili zajmodavac ili osobu koja je nadležna za poduzeće ili ovlaštena za sklapanje ugovora s potrošačima. Vjerovnik ili zajmodavac koji je pravna osoba zapravo ne snosi nikakvu odgovornost za neispunjavanje obveze provjere kreditne sposobnosti potrošača prije sklapanja ugovora. Propust ispunjenja te obveze ni na koji način ne utječe na valjanost sklopljenog ugovora i ne lišava vjerovnika koristi koje proizlaze iz tog ugovora, osobito prava na kamate ili proviziju. Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, sveprisutno neispunjavanje obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača dokazuje da sankcije koje su predviđene poljskim pravom nemaju odvratajući učinak i ne odvrataju vjerovnike ili zajmodavce od toga da se upuštaju u neodgovorno odobravanje zajmova i kredita. Zajmodavac ili vjerovnik koji je odobrio kredit ili zajam uz povredu obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača ne gubi nikakve koristi koje proizlaze iz sklopljenog ugovora o zajmu ili kreditu. Sankcija prekršajne odgovornosti odnosi se samo na fizičku osobu i ne utječe izravno ili neizravno na samog vjerovnika ili zajmodavca.

Sud koji je uputio zahtjev također smatra da sankcija prekršajne odgovornosti nije proporcionalna težini povrede obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača. U tom pogledu treba **[orig. str. 11.]** napomenuti da predugovorna obveza davatelja kredita da procjeni kreditnu sposobnost korisnika kredita, kojom se želi postići da

se potrošača zaštititi od opasnosti od prezaduženosti i nesposobnosti plaćanja, pridonosi postizanju cilja Direktive 2008/48 koji se sastoji od toga da se, u području potrošačkog kreditiranja, predvidi potpuno usklađivanje u čitavom nizu osnovnih područja koje se smatra potrebnim kako bi se osiguralo da svi potrošači Unije uživaju visoku i jednaku razinu zaštite svojih interesa i stvaranja učinkovitog unutarnjeg tržišta potrošačkog kreditiranja. Obveza procjene kreditne sposobnosti potrošača treba osigurati učinkovitu zaštitu potrošača od neodgovornog odobravanja kredita koji nadilaze njihovu financijsku sposobnost i mogu dovesti do njihove nemogućnosti plaćanja.³

S obzirom na prethodno navedeno, sud koji je uputio zahtjev smatra da je obveza procjene kreditne sposobnosti potrošača izuzetno važna za postizanje ciljeva Direktive i ne može je se smatrati beznačajnim ili čak nepotrebnim opterećenjem. Isto tako, aktivnosti usmjerene na procjenu kreditne sposobnosti potrošača koje poduzimaju vjerovnici ili zajmodavci ne smiju biti fiktivne, nego moraju biti stvarne i primjerene za ispunjavanje te obveze. Nedostatak odgovarajuće sankcije za povredu obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača potiče nekontrolirano zaduživanje i dovodi do dužničkog ropstva. To se dogodilo u tuženikovu slučaju jer je iznos njegova duga značajan, a nastanku takvog stanja zaduženosti uvelike je pridonijelo zajmodavčevo izbjegavanje obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača. Nepostojanje odgovarajuće sankcije ne potiče vjerovnike da promijene svoju praksu u smislu strože primjene obveza koje imaju u skladu s Direktivom 2008/48 i propisima **[orig. str. 12.]** kojima je ona prenesena u nacionalno pravo države članice. To negativno utječe na postizanje jednog od ciljeva Direktive, a to je da se osigura učinkovita zaštita potrošača od neodgovornog odobravanja kredita koji prelaze njihovu financijsku sposobnost i mogu dovesti do njihove nemogućnosti plaćanja.

Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, upućivanje prethodnog pitanja potrebno je kako bi se razjasnile gore opisane dvojbe i za donošenje pravilne odluke u ovom predmetu. Odgovor na to pitanje bit će od izravnog značaja za ocjenu učinaka nepoštovanja obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača i usto će biti referentna točka u ovom predmetu, kao i u drugim predmetima s istim ili sličnim činjeničnim i pravnim stanjem. Odgovor je potreban zbog nepostojanja očitovanja Suda koja se izravno odnose na poteškoće iznesene u prethodnom pitanju i navedenu praksu izostavljanja obveze procjene kreditne sposobnosti potrošača, a takvo stanje, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, negativno utječe na postizanje ciljeva Direktive i znatno smanjuje učinkovitost pravnih propisa Zajednice.

U tim okolnostima i s obzirom na prethodno navedeno, Sud je odlučio kao u točki I. izreke odluke.

[omissis] **[orig. str. 13.]** [prekid postupka]

³ Presuda Suda Europske unije od 27. ožujka 2014., C-565/12

[*omissis*] [postupak pred nacionalnim sudom]

RADNI DOKUMENT